

منتقد تیزبین سیاست های رضاخان

۳۰ مرداد ۱۴۰۳ ساعت ۱۷:۲۸

مطبوعات در دوره پهلوی با سانسور شدید مواجه شدند. در واقع مطبوعات نیز مانند سایر بخش‌ها نتوانستند از سایه سنگین استبداد رضاشاه در امان باشند. با این حال برخی از روزنامه‌ها در این شرایط توانستند با تیزبینی از تیغ تیز سانسور مطبوعاتی دور شوند و به نوعی آن را پشت سر بگذارند.

مطبوعات در دوره پهلوی با سانسور شدید مواجه شدند. در واقع مطبوعات نیز مانند سایر بخش‌ها نتوانستند از سایه سنگین استبداد رضاشاه در امان باشند. با این حال برخی از روزنامه‌ها در این شرایط توانستند با تیزبینی از تیغ تیز سانسور مطبوعاتی دور شوند و به نوعی آن را پشت سر بگذارند. روزنامه ستاره ایران از جمله این روزنامه‌ها است که توانست نسبت به برخی از تحولات سیاسی کشور، انتقادات تندی را وارد کند. انتقاداتی که در وهله اول متوجه شخص رضاشاه بود. اگر می‌خواهید با عملکرد این روزنامه در دوره پهلوی اول آشنایی بیشتری پیدا کنید تا انتها با این مطلب همراه شوید.

اولین شماره روزنامه ستاره ایران

روزنامه ستاره ایران اولین بار در ۲۹ شهریور سال ۱۲۹۴ منتشر شد. سردبیر این روزنامه میرزا حسین خان صبا بود. این روزنامه از همان ابتدای آغاز کار، مشی انتقادی را در پیش گرفت و نسبت به بسیاری از حوادث سیاسی کشور، واکنش نشان داد. اقدامات کمیته مجازات، قرارداد کاکس- ووثوق و درگذشت آیت‌الله خیابانی از جمله حوادث مهمی بودند که ستاره ایران نسبت به آنها واکنش نشان داد. با این حال روزنامه مذکور علیرغم مشی انتقادی و بی‌طرفانه خود در برخی از موارد نیز به حمایت از کسانی برخاست که به علت اعمال خلاف قانون، در زندان به سر می‌بردند.

به عنوان نمونه ستاره ایران رسماً به حمایت از برخی از اعضای کمیته مجازات برخاست. اعضای که به اتهام قتل در زندان به سر می‌بردند. در این روزنامه اخباری در مورد شایعه شکنجه متهمین کمیته مجازات در افواه راه یافت، طبق این شایعات «کمال الوزاره قریب یک هفته است مبتلا به مالیخولیا شده و در تحت معالجه دکتر نظمیه و عدلیه است. کسان و بستگان مشارالیه از وزارت داخله تقاضا نموده‌اند که معالجه او به دکتر احیاء الدوله رجوع شود...»[\[۱\]](#) با این حال مشی روزنامه ستاره ایران در دوره رضاخان به مشی بی‌طرفانه بسیار نزدیک‌تر شد. اهمیت این موضوع از آنجاست که در این دوره بسیاری از روزنامه‌ها به دلیل سیاست سرکوب رضاخان، جرات ابراز واقعیات و یا انتقادات را نداشتند؛ اما روزنامه ستاره ایران توانست در برخی از موارد، انتقادات تندی را به رضاخان وارد کند.

میرزا حسین خان صبا در سال ۱۳۰۳ درگذشت. از این رو سردبیر این روزنامه به میرزا ابوالقاسم اعتصامزاده سپرده شد. ستاره ایران در دوره پهلوی اول در هر هفته پنج یا شش شماره منتشر می‌شد و مطالب آن به طور کلی همان مطالبی بود که در دوره قاجار منتشر می‌شد. از جمله مقالات مختلف مربوط به اوضاع داخله و سیاست خارجی و اخبار داخل و خارجه. صفحات دوم و سوم غالباً مربوط به اخبار داخله و خارجه بود و در صفحه چهارم اعلانات دولتی و غیردولتی چاپ می‌شد. علاوه بر اینها در هر شماره در صفحات اول و دوم مطالبی به عنوان پاورقی منتشر می‌گردید.^[۲]

ستاره ایران تقریباً تا سال ۱۳۰۶ به فعالیت پرداخت. دلیل عمر کوتاه این روزنامه، انتقاداتی بود که به سیاست‌های رضاشاه وارد کرد. البته این روزنامه در ابتدا با نگاهی خوشبینانه، رضاخان را ناجی ایران می‌دانست و در جریان جمهوریت رضاخان نیز به حمایت از او پرداخت. اما به تدریج و با آشکار شدن چهره واقعی رضاخان، ستاره ایران به تقبیح و انتقاد از اقدامات رضاخان پرداخت. یکی از انتقادات مهم این روزنامه به رضاخان، درباره سیاست‌های سرکوب و استبدادی رضاشاه بود. انتقاد ستاره ایران به این موضوع در حالی مطرح شد که بسیاری از روزنامه نگاران جرات طرح چنین موضوعی را نداشتند. به عنوان نمونه این روزنامه در یکی از ستون‌های انتقادآمیز خود آورده بود:

حقیقتاً خیلی ننگ آور و باعث تأسف است که پس از ۱۷ سال مشروطیت و آن همه قربانی‌ها که در راه آزادی داده شده مجبور شویم که در عوض اصلاحات اساسی از نقض قانون اساسی و اجرا نشدن سایر قوانین شکایت کنیم. از زمان ورود به تهران متوجه شده‌ام که به اساس و ارکان قانونی این مملکت حمله می‌شود و این درحالی است که جلسات گرانبهای مجلس تمام صرف جزئیات شده است.^[۳] انتقادات ستاره ایران از رضاخان تا جایی پیش رفت که رضاخان برای نشان دادن ضرب شست به عوامل این روزنامه، مدیر او را به دلیل درج مطالبی انتقادآمیز برای مدتی حبس کرد. ظاهراً این روزنامه در یک ستون فکاهی راجع به القاب فاتحین جنگ خراسان مزاح کرده بود. در این شرایط رضا خان مدیر روزنامه ستاره ایران را به حضور طلبیده و دستور داد به او دوپست ضربه شلاق زده شود و همچنین او را حبس نمایند.^[۴]

ستاره ایران و دیدگاه آن در سیاست‌های خارجی

روزنامه ستاره ایران نسبت به سیاست خارجی نیز دیدگاهی برخلاف دیدگاه سیاست حاکم داشت. این روزنامه نسبت به سیاست‌های استعماری انگلیس و حامیانش بدبین بود و بسیاری از تحولات منطقه‌ای را متأثر از سیاست‌های استعماری انگلیس می‌دانست. چنانچه در یکی از سرمقاله‌های این روزنامه با عنوان «عربستان و وهابی‌ها»، نویسنده در ابتدای مقاله با اشاره به این که قاطع‌ترین حربه انگلیس برای پیش بردن امور خود ایجاد اختلاف است، تاریخ ظهور وهابیان را در عربستان مورد توجه قرار داده، چنین می‌نویسد: «یکی از طوایفی که انگلیس‌ها برای آلت دست کردن و به وسیله آنها منافع خود را انجام دادن برانگیخته‌اند وهابی‌ها هستند.»^[۵] طبیعیست که رویکرد ستاره ایران در رابطه با انگلیس و سایر استعمارگران غربی نیز با سیاست خارجی رضاخان در تضاد بود؛ زیرا گرچه در دوره رضاخان ارتباط با انگلیس تا حدودی کم‌رنگ شد؛ اما این کشور همچنان قدرت برتر خارجی در امور سیاسی ایران بود و بسیاری از منافع سیاسی و اقتصادی خود را از طریق ایران تأمین می‌کرد.

از روزنامه ستاره ایران به عنوان یکی از بهترین روزنامه‌های دوران قاجار یاد می‌شد. با این حال، ستاره ایران در دوره پهلوی اول و بعد از فوت صبا نیز همچنان یکی از بهترین روزنامه‌ها محسوب می‌شد. این روزنامه علیرغم سرکوب و سانسور شدید مطبوعاتی توانست تا سال ۱۳۰۶ به فعالیت خود ادامه دهد و انتقاداتی را نیز به حکومت وارد کند. به استثنا برخی از مطالب و جبهه‌بندی‌های این روزنامه که به دلیل عدم شناخت واقعیات و از روی سهل‌انگاری اتفاق افتاد، در مجموع ستاره ایران پس از فوت صبا باز هم یکی از روزنامه‌های خوب و مفید طهران به شمار می‌رفت.

[۱]- حسین آبادیان، ایران از سقوط مشروطه تا کودتای سوم اسفند، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۵، ص

۴۲۷

[۲]- محمد صدرهاشمی، تاریخ جراید و مجلات ایران، جلد سوم، اصفهان، انتشارات کمال، ۱۳۶۳، ص ۲۰

[۳]- محمدقلی مجد، از قاجار به پهلوی، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۹، ص ۲۳۳

[۴]- هدایت الله بهبودی، روز شمار تاریخ معاصر ایران، جلد ۱، تهران، موسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، ۱۳۸۵، ص ۳۷۰

[۵]- بهبودی، همان، جلد ۳، ص ۵۴۷

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/49768/تیزبین-منتقد>